

**AVELSPOLICY &
RASSPECIFIK
AVELSSTRATEGI FÖR**



**SPECIALKLUBBEN FÖR
BEARDED COLLIE
SPECIALKLUBB UNDER SKK**

5-års revidering

RAS 5-års revidering

Innehållsförteckning

| | |
|---|-----------|
| URSPRUNG OCH HISTORIA..... | 3 |
| AVEL OCH HÄLSA..... | 5 |
| Population..... | 5 |
| Inavelsgrad..... | 7 |
| Rasanpassad avelsstrategi..... | 7 |
| Hälsa..... | 8 |
| Höftledsdysplasi..... | 8 |
| Rasanpassad avelsstrategi..... | 9 |
| Sjukdomsdisposition och försäkringsstatistik..... | 9 |
| Klokapsel/Kloproblem..... | 10 |
| Addison's sjukdom..... | 11 |
| Rasanpassad avelstrategi..... | 11 |
| Rekommendationer..... | 12 |
| MENTALITET..... | 12 |
| MH..... | 12 |
| Vallanlagsprov..... | 12 |
| Rasanpassad avelsstrategi..... | 15 |
| EXTERIÖR OCH FUNKTION..... | 15 |
| Utvärdering mätresultat..... | 16 |
| Rasanpassad avelsstrategi | 17 |
| Avelspolicy..... | 17 |
| UPPFÖLJNING..... | 18 |

URSPRUNG OCH HISTORIA

Bearded collie är förmodligen en av Storbritanniens äldsta vallhundsraser. Tyvärr finns inte mycket dokumentation om rasen, men en allmänt accepterad teori är att bearded collie härstammar från hundar liknande komondoren.

På 1700-talet drev bearded collies boskap från Skotska höglandet ner till södra Skottland och England där boskapen såldes på marknader. Herdarna skickade upp hundarna i bergen där de, ivrigt skällande, satte djuren i rörelse. Färden söderut kunde ta flera veckor och när boskapen var såld fick hundarna ofta klara sig hem själva. Det fanns från början två typer, en gråvit som kom från de södra gränstrakterna, samt en brunvit som kom från höglandet. Senare blandades de två typerna.

1944 hände det som gjorde att rasen är vad den är idag, världen över. Mrs G O Willison beställde en arbetande shetland sheepdog genom en återförsäljare. Denne fick dock inte tag i någon passande sheltie. Istället skickade han en valp efter en bearded collie tik som parats med hans egen bearded collie hane. När Mrs Willison fick den chokladbruna valpen, antog hon att det var en blandras, men valpen överträffade alla förväntningar och Mrs Willison var mer än nöjd. Två månader senare kom en herde på besök till gården. Han berättade att hunden var en bearded collie. Detta var den legendariska Jeannie of Bothkennar.

Mrs Willison ville gärna få en valpkull efter Jeannie, en önskan som skulle resultera i många sorger och bekymmer. Att hitta en rastypisk hane var närapå omöjligt, men just när hon var nära att ge upp fick hon under en promenad syn på en härlig, ung bearded collie hane. Det visade sig att hunden skulle placeras om och Mrs Willison erbjöd sig naturligtvis genast att köpa honom. Han hette David och registrerades som Bailie of Bothkennar. Alla registrerade bearded collies idag härstammar från Jeannie, David samt ytterligare ett par hundar som tillkom under åren som följde.

Bearded collie kom till Sverige år 1960. De första importerade hundarna kom med en hemvändande familj som tillbringat en tid i England. De tog med sig tiken Aweltun Lass och importerade sedan hanen Wishanger Winterberry. Aweltun Lass var också mor till den första svenskfödda beardisen - Hannibal. Elsa Edgren importerade sin första beardis år 1964 - tiken Brynhilde of Bothkennar som blev stamtik på kennel Bifrost. Maine Lundell tog in tiken Jayemji Clunie år 1965 och hon blev följaktligen stamtik på kennel Farmaren som är i högsta grad aktiv än idag. Kennlar som följde under dessa tidiga år var Happy Dogs, Stardogs, Jarlabankes, Lassebackens, Ingel-Bert, Bellbreed, Lännaby, Trollflöjten och Hillgrove.

1970, 10 år efter det att rasen kommit till Sverige registrerades 66 bearded collies. Året efter bildades rasföreningen Bearded collie gruppen, sedan 1990 specialklubb under namnet Specialklubben för bearded collie eller SBC. Tidningen Skocken kom ut med sitt första nummer år 1972 då klubben också höll sitt första årsmöte. 1973 höll man sin första specialutställning där Farmarens Tonic blev BIR under Carin Lindhé.

1974 genomfördes klubbens första arbetsprov, utarbetat speciellt för bearded collie av rasfolk.
1976 utsåg klubben för första gången Årets bearded collie, utmärkelsen tilldelades Farmarens
Black Xhibit som också senare blev rasens första lydnadschampion.

Klubbens omplaceringscentral tillkom 1977 och har sedan dess hjälpt bearded collie som varit i behov av nya hem. Årets Utställningsbeardis korades för första gången år 1982. Först att erhålla denna utmärkelse var Ch Farmarens Emily Blue. 1983 började klubben ge ut sin årsbok och man anordnade också det första lydnamsmästerskapet, som detta år vanns av hunden Cesar.

Både antalet registreringar och antalet medlemmar fortsatte att öka under 70- och 80-talen. Klubben blev alltmer aktiv med fler specialutställningar, lydnamsmästerskap, arbetsprov mm och bearded collie blev en allt vanligare syn inte bara på gatorna utan i utställningsringen, på agilitybanan etc. 1992 var rekordår med 724 registreringar och 2 127 medlemmar i klubben.

Rasen kom, som sagt, till Sverige 1960 och placerades i gruppen Sällskapshundar. Efter drygt 30 år placerades bearded collie 1994 i den nya Grupp 1, Vall- boskaps- och herdehundar när SKK gick över till samma gruppindelning som övriga FCI-länder. Den indelningen bygger mer på rasernas historiska användningsområde än den gamla indelningen som mer sorterade raser efter nuvarande användning.

AVEL OCH HÄLSA

Avelsbas

Uppskattningen av populationens storlek och nyregistreringar baseras på registreringsstatistik från Svenska kennelklubben.

Även ”använda i avel” och inavelsgrad är hämtat från Avelsdata

Historia population 1995-2005

Rasen visar från 1995, då 75 kullar med sammanlagt 431 valpar registrerades, en successivt neråtgående trend på antalet födda kullar och därmed även antal registrerade valpar. År 2004 registrerades endast 48 kullar med totalt 255 valpar. Antalet valpar per kull ligger i snitt mellan 5 och 6. Antalet importerade hundar varierar från 1-4 per år. Uppskattningsvis finns det idag drygt 3000 bearded collies i Sverige.

Nuläge population

Rasen visar från 2005 en fortsatt nedåtgående trend i antal registrerade valpar. Undantaget är år 2007 som visade en liten ökning till 307. Under 2010 registrerades endast 148 valpar.

Antalet importer ligger på ca 8 stycken/år.

Antalet valpar per kull ligger i snitt mellan 5-6 stycken.

Uppskattningsvis finns det idag 2500 bearded collies i Sverige.

Nedanstående tabell visar antal kullar, antal valpat, importer och registreringar årsvis.

| Årtal | Kullar | Valpar | Importer | Registreringar |
|-------|--------|--------|----------|----------------|
| 1990 | 111 | 667 | 8 | 675 |
| 1991 | 107 | 614 | 4 | 618 |
| 1992 | 107 | 720 | 4 | 724 |
| 1993 | 95 | 621 | 7 | 628 |
| 1994 | 99 | 579 | 3 | 582 |
| 1995 | 75 | 431 | 4 | 435 |
| 1996 | 75 | 418 | 4 | 422 |
| 1997 | 66 | 381 | 2 | 383 |
| 1998 | 69 | 398 | 2 | 400 |
| 1999 | 52 | 359 | 1 | 360 |
| 2000 | 52 | 305 | 3 | 308 |
| 2001 | 58 | 348 | 3 | 351 |
| 2002 | 38 | 245 | 4 | 249 |
| 2003 | 51 | 302 | 4 | 306 |
| 2004 | 48 | 255 | 4 | 259 |
| 2005 | 41 | 248 | 8 | 256 |
| 2006 | 43 | 218 | 8 | 226 |
| 2007 | 51 | 307 | 9 | 316 |
| 2008 | 42 | 240 | 8 | 248 |
| 2009 | 40 | 222 | 6 | 228 |
| 2010 | 24 | 148 | 8 | 156 |

Färgfördelning

| Årtal | Svart | Brun | Blå | Sand | Vit |
|-------|-------|------|-----|------|-----|
| 1990 | 388 | 139 | 83 | 47 | 18 |
| 1991 | 379 | 128 | 72 | 30 | 10 |
| 1992 | 449 | 165 | 74 | 26 | 11 |
| 1993 | 383 | 134 | 66 | 33 | 13 |
| 1994 | 343 | 177 | 46 | 14 | 2 |
| 1995 | 287 | 107 | 27 | 12 | 1 |
| 1996 | 259 | 112 | 25 | 17 | 9 |
| 1997 | 268 | 85 | 22 | 6 | 2 |
| 1998 | 265 | 88 | 27 | 20 | 0 |
| 1999 | 263 | 74 | 16 | 6 | 0 |
| 2000 | 214 | 63 | 20 | 8 | 0 |
| 2001 | 273 | 54 | 13 | 5 | 0 |
| 2002 | 172 | 42 | 20 | 11 | 0 |
| 2003 | 222 | 53 | 22 | 5 | 0 |
| 2004 | 188 | 39 | 27 | 2 | 0 |
| 2005 | 198 | 42 | 5 | 1 | 0 |
| 2006 | 155 | 40 | 5 | 4 | 0 |
| 2007 | 230 | 46 | 26 | 5 | 0 |
| 2008 | 165 | 50 | 21 | 7 | 0 |
| 2009 | 161 | 43 | 10 | 8 | 0 |
| 2010 | 104 | 31 | 8 | 5 | 0 |

Använda i avel

| Årtal | Tikar | Hanar |
|-------|-------|-------|
| 1990 | 108 | 59 |
| 1991 | 102 | 54 |
| 1992 | 104 | 64 |
| 1993 | 92 | 57 |
| 1994 | 96 | 58 |
| 1995 | 62 | 37 |
| 1996 | 73 | 43 |
| 1997 | 64 | 48 |
| 1998 | 63 | 37 |
| 1999 | 48 | 30 |
| 2000 | 50 | 40 |
| 2001 | 50 | 34 |
| 2002 | 40 | 30 |
| 2003 | 47 | 39 |
| 2004 | 46 | 36 |
| 2005 | 43 | 29 |
| 2006 | 40 | 33 |
| 2007 | 55 | 43 |
| 2008 | 41 | 32 |
| 2009 | 39 | 22 |
| 2010 | 21 | 19 |

Inavelsgrad

Nedanstående tabell visar inavelsgraden inom rasen de senaste 20 åren. Den är beräknad på 5 generationer.

Inavelsnivån för en ras bör inte överstiga 2,5%

| Födelseår | Antal | Inavel % |
|------------------|--------------|-----------------|
| 1990 | 667 | 3,5 |
| 1991 | 614 | 3 |
| 1992 | 720 | 4,3 |
| 1993 | 621 | 4,6 |
| 1994 | 579 | 4 |
| 1995 | 431 | 4 |
| 1996 | 418 | 4,8 |
| 1997 | 381 | 5 |
| 1998 | 398 | 4,3 |
| 1999 | 359 | 3,9 |
| 2000 | 305 | 4,5 |
| 2001 | 348 | 4,2 |
| 2002 | 245 | 5,3 |
| 2003 | 302 | 4,1 |
| 2004 | 255 | 2,9 |
| 2005 | 248 | 3,5 |
| 2006 | 218 | 1,7 |
| 2007 | 307 | 2,1 |
| 2008 | 240 | 2,3 |
| 2009 | 222 | 2,0 |
| 2010 | 148 | 2,1 |

RASANPASSAD AVELSSRATEGI

Vi har sänkt inavelsgraden till 2,1 (31/12-10).

På 5 år har vi kommit ner till 10-års målet som är att ha en genomsnittlig inavelsgrad på ca 2,5%.

Mål: Att bibehålla en genomsnittlig inavelsgrad på ca:2,5%

Metod: Fortsätta att verka för så obeskäktade parningar som möjligt och därmed öka avelsbasen.

Uppmana uppfödare att utnyttja möjligheten att kontrollera inavelsgraden via SKK:s avelsdata och fortsätta undvika kombinationer med inavelsgrad överstigande 6,25%.

Vid import av hund eller sperma uppmanna till att välja så långt det är möjligt obeskäktade/nya linjer.

En hane bör inte ha mer än ca 60 valpar i Sverige under sin levnad.

Anordna regelbundna uppfödarträffar där gemensamma avelsstrategier kan diskuteras.

Valpförmedlingsreglerna används som styrmedel.

Hälsa

Uppgifter om hälsostatus grundas på uppgifter från Svenska kennelklubben och några försäkringsbolag. Rasklubben har även kompletterat med en hälsoenkät från 2003. Ny riktad hälsoenkät planeras år 2011.

Höftledsdysplasi (HD)

Bearded collie är ansluten till SKK:s hälsoprogram avseende höftledsdysplasi (HD). Detta innebär att det krävs känd höftledsstatus för föräldradjuret och dessutom fria höftleder (A eller B) för att valpkullen skall registreras.

Nedanstående tabell visar utvecklingen avseende HD-status för hundar födda från år 1990 samt resultat för hundar födda 2009. (Status 2011-05)

| Reg.år | Antal rtg | Antal rtg % | % HD-fel |
|--------|-----------|-------------|----------|
| 1990 | 243 | 36,5 | 7 |
| 1991 | 277 | 42,7 | 7,6 |
| 1992 | 280 | 41,7 | 7,1 |
| 1993 | 224 | 38,2 | 7,1 |
| 1994 | 263 | 42,8 | 6,5 |
| 1995 | 162 | 41 | 7,4 |
| 1996 | 178 | 41 | 5 |
| 1997 | 152 | 40,5 | 10,5 |
| 1998 | 164 | 41,8 | 14,6 |
| 1999 | 131 | 37,8 | 16,8 |
| 2000 | 109 | 33,7 | 9,2 |
| 2001 | 134 | 39,6 | 15,7 |
| 2002 | 107 | 41,6 | 6,5 |
| 2003 | 127 | 47,9 | 19,7 |
| 2004 | 119 | 47,6 | 14,3 |
| 2005 | 103 | 41,5 | 12,6 |
| 2006 | 112 | 53,3 | 8,1 |
| 2007 | 137 | 40,8 | 8,0 |
| 2008 | 88 | 38,4 | 12,5 |
| 2009 | 68 | 28,9 | 2,9 |

Nuläge

Antalet HD-belastade hundar visar en nedåtgående trend med en svag topp för hundar födda 2008. Anmärkningsvärt är det låga antal fel hos hundar födda 2009 men den siffran kan ändras då fler kommer till.

Nedanstående tabell visar hur fördelningen är på antal röntgade hundar. 1994 började det nya avläsningssystemet att gälla.

| Reg.år | Grad A | Grad B | Grad C | Grad D | Grad E |
|--------|--------|--------|--------|--------|--------|
| 1994 | 2 | | | | |
| 1995 | 2 | | 1 | | |
| 1996 | 9 | 4 | | | |
| 1997 | 17 | 3 | 2 | 2 | 1 |
| 1998 | 48 | 13 | 10 | 6 | 2 |
| 1999 | 88 | 21 | 7 | 10 | 5 |
| 2000 | 71 | 28 | 8 | 2 | |
| 2001 | 77 | 36 | 12 | 7 | 2 |
| 2002 | 60 | 40 | 4 | 3 | |
| 2003 | 88 | 24 | 16 | 8 | 1 |
| 2004 | 72 | 30 | 9 | 7 | 1 |
| 2005 | 52 | 38 | 10 | 3 | 0 |
| 2006 | 66 | 37 | 6 | 0 | 3 |
| 2007 | 86 | 40 | 8 | 3 | 0 |
| 2008 | 56 | 21 | 7 | 3 | 1 |
| 2009 | 52 | 14 | 2 | 0 | 0 |

Armbågsdysplasi (ED)

Det saknas idag krav på armbågsledsröntgen men årligen röntgas ca 40-60 av det registrerade antalet hundar även på armbågarna. Av dessa är 1-6 hundar behäftade med ED.

RASANPASSAD AVELSSRATEGI

Mål: Att fortsätta verka för höjd andel hundar med röntgenresultat A resp, B avseende HD-röntgen.

Metod: I syfte att skapa bättre underlag för avelsbeslut verka för:
-att minst 50% av varje års registrerade hundar HD-röntgas för att kunna skapa mer tillförlitligt HD-index.

-att uppfödare motiverar sina valpköpare att HD-röntga sin hund.

Sjukdomsdisposition och försäkringsstatistik

Försäkringsstatistik är ett sätt att få en ungefärlig uppfattning om de hälsoproblem som drabbar en ras där kostnaderna för diagnos/behandling överstiger självrisk. En genomgång har gjorts med hjälp av sammanställningar från fyra försäkringsbolag under åren 1999-2004. Sammanställningarna från bolagen varierar i detaljeringsgrad och antalet försäkrade hundar. Att uppskatta incidensen av en sjukdom inom rasen är dock mycket osäkert då självrisk som skall överskridas är tämligen hög och en del hundar omfattas inte heller av något försäkringsskydd. Försäkringsstatistiken visar dock att samtliga bolag klassar bearded collie som en "normal hund" avseende veterinärvårdskostnader och att den generella skadefrekvensen inom rasen därför i nuläget inte är oroande.

I samtliga försäkringsbolags sammanställningar framgår dock att klokapfel/kloproblem och Addison's sjukdom är två sjukdomar som drabbar bearded collie och som bör innefattas i en rasanpassad avelsstrategi avseende hälsa.

Klokapsel/kloproblem

Av försäkringsstatistiken framgår att bearded collie i större utsträckning än andra raser drabbas av problem med klokapsel/kloavfall. En ökad incidens av diagnoserna specifika kroniska inflammationer i klor, klokapselinflammation, klobrott, klokapselavlossning, akut purulent inflammation i klor samt onykonexi ses. Dessa diagnoser kan härröra från samma grundorsak och sammantaget ger det en bild av att detta åtminstone till en del skulle kunna vara ett problem med genetisk disposition.

Kloskador kan ha en varierande orsak beroende på om den drabbar klorna asymmetriskt eller symmetriskt. Asymmetriska kloskador kan orsakas av trauma (yttre våld/skada), bakteriella eller svampinfektioner eller tumörsjukdom (dvs. plattepitels karcinom). Symmetriska kloskador kan orsakas av parasiter (exempelvis demodex), infektioner, ämnesomsättningssjukdomar, zinkbrist och autoimmuna sjukdomar. Symmetrisk lupoid onychodystrofi är en autoimmun sjukdom som kan orsaka klokapselavlossning på i övrigt friska hundar. Sjukdomen förekommer bland annat hos Gordon setter och anses ha en genetisk predisposition. Diagnosen fastställs med hjälp av biopsi. Sjukdomen är behandlingsbar, men återkommer ofta efter avslutad behandling.

Nuläge

Forskningen gällande SLO (symmetrisk lupoid onychodystrofi) som förekommer hos Bearded collie, har tagit ett steg framåt. I ett forskningsprojekt där forskare från SLU (Sveriges lantbruksuniversitet), NVH (Norges vetinärhögskola) och UU (Uppsala Universitet) samarbetat har man funnit en av de genetiska riskfaktorerna till klokapselavlossning, en autoimmun sjukdom hos hund. Studierna bygger på ett väletablerat samarbete mellan genetiker och veterinärer verksamma vid de tre universiteten.

När sjukdomen är fullt utvecklad är klorna på alla tassarna påverkade och alla klokapslar ramlar av. I denna undersökning har forskarna studerat några raser som oftare drabbas; Gordon setter, Bearded collie och Riesenschnauzer.

Generna som kodar för proteiner som kontrollerar immunförsvaret har visat sig vara viktiga genetiska riskfaktorer för autoimmuna sjukdomar. När immunförsvaret slås på är det MHC proteiner som känner igen vilka ämnen som kroppen skall reagera mot.

Om MHC istället felaktigt känner igen kroppsegna molekyler kan det leda till så kallad autoimmunitet då systemet reagerar mot kroppens egen vävnad. Sådana störningar kan i vissa fall leda till att autoimmuna sjukdomar som klokapselbortfall kan utvecklas. MHC klass II har tidigare visat sig vara en genetisk riskfaktor för vissa andra autoimmuna sjukdomar hos hund. **I den nu publicerade studien om klokapselbortfall kunde de påvisa både en skyddande MHC typ och en typ som gav förhöjd risk.** En kraftigt förhöjd risk att drabbas av SLO fanns hos Gordon setter hos de individer som har ärvt samma skadliga MHC II typ från båda föräldrarna. Hos hundar som ärvt båda varianterna är den skyddande MHC typen starkare än den skadliga.

Vilka kroppsegna molekyler i klovävnaden som hundarna reagerar mot är okänt. Forskarna hoppas kunna identifiera ytterligare genetiska riskfaktorer för denna sjukdom i studier som nu pågår.

Att hundar som har två kopior av den MHC typ som ger förhöjd risk löper extra stor risk att drabbas, samt att effekten av den skyddande MHC typen dominerar, är två viktiga fynd som har ökat kunskapen om hur denna sjukdom utvecklas.

Det har endast kommit in sexton blodprov från Bearded collies med SLO. Forskarna vill ha in fler prov från båda sjuka och friska hundar. För friska hundar gäller att de är över åtta år och blodprovet tas lämpligast när man ändå är hos veterinären för något annat. Det är kostnadsfritt och man bör ta kontakt med SLU om blankett och information till; maria.wilbe@hgen.slu.se Vid avel rekommenderas tillsvidare att inte använda sjuka djur och att undvika parning mellan två individer som har nära släktingar med SLO.

Addison's sjukdom

Addison's sjukdom är en sjukdom orsakad av en underfunktion av binjurarna. Binjurebarken förstörs efterhand, vilket resulterar i att binjurebarken utsöndrar för små mängder av de livsviktiga hormonerna glucokortikoider och mineralokortikoider. Den vanligaste orsaken till Addison's är en autoimmun sjukdom där kroppen bildar antikroppar mot binjurarna. Addison's kan även uppkomma av andra orsaker (exempelvis cancer i binjurarna, amyloidos etc.) men detta är mycket ovanligt. Hos bearded collie har konstaterats att det förekommer en genetisk disposition inom rasen för att utveckla Addison's. Symptomen på sjukdomen varierar men oftast ses svaghet, trötthet, nedsatt aptit och kräkningar. Diagnosen ställs med hjälp av en ACTH stimuleringsstest. Behandlingen är livslång tillförsel av kortison.

Av försäkringsstatistiken framgår att bearded collie även drabbas av underfunktion av sköldkörteln och diabetes. I dagsläget är dock dessa sjukdomar inte högre än hos normalhunden. Enstaka fall av von Willebrands (blödarsjuka) och autoimmun hemolytisk anemi ingår även i försäkringsstatistiken. För närvarande är frekvensen av dessa sjukdomar inte något problem inom rasen, men ett observandum för framtida avelsarbete.

RASANPASSAD AVELSSRATEGI

Mål: Att minska förekomsten av SLO, klockarsjuka på bearded collie.

Metod: Kartlägga hur stor del av rasen som har SLO genom riktad hälsoenkät. Uppmana uppfödare och ägare att skicka in blodprov på hundar med bekräftad SLO och friska hundar över 8 år till SLU så att forskningen förhoppningsvis kan hitta genvarianter som är förknippade med risk för SLO. Ta del av forskningresultatet gällande "klockarsjukprojektet" som SLU, NVH och UU samarbetar kring.

Anordna regelbundna uppfödarmöten där gemensamma erfarenheter kan redovisas och diskuteras.

Mål: Att minska förekomsten av Addison's sjukdom inom rasen.

Metod: Kartlägga förekomsten av sjukdomen inom rasen genom riktad hälsoenkät.

Uppmana uppfödare och ägare att skicka in blodprov på hundar med diagnos Addison och friska hundar över 11 års ålder så att vi bidrar till att en DNA-analys förhoppningsvis kan tas fram.

Kontrollera hur långt forskningen i andra länder kommit.

Rekomendation angående avel gällande SLO och Addison

Rekommendationer är att sjuka djur tas ur avel samt att parningar mellan två individer vilka båda har nära släktingar med sjukdomen undviks. Detta kräver dock en öppen attityd där uppfödare och ägare informerar vid tilltänkta parningar.

Det är väsentligt att klubben, avelsrådet, uppfödare och hundägare tillsammans, för rasens bästa, verkar för en förtroendefull miljö gällande detta.

Mentalitet

Bearded collien är en trevlig sällskapshund med fina allroundegenskaper. Den ska enligt rasstandarderna vara ”*vaken, livlig, aktiv och ha gott självförtroende. Den ska vara en mentalt stabil och intelligent vallhund, utan några tecken på nervositet eller aggressivitet.*” Det är varje uppfödares plikt att ha hela standarden som ledstjärna i sitt avelsarbete. Bearded colliens vallhundsegenskaper yttrar sig genom bl.a. följsamhet och lyhördhet vilket gör den mycket givande att arbeta med. Många framgångsrika lydnads- och agilityhundar vittnar om detta.

Bearded collien ställer också gärna upp på vallning, bruks och viltspår mm.

En bearded collie skall fungera i samvaron med människor och artfränder. Den skall fungera i samhället och njuta av sina dagliga promenader utan problem. Ljudkänslighet och skotträdsla förekommer. Detta får inte hindra hunden att leva ett behagligt liv. Blir hunden rädd ska den avreagera snabbt. Ett absolut förkastligt beteende är när rädslan består och hunden blir blockerad. För att motverka förekomsten av detta beteende krävs att uppfödare ställer hårda krav på avelsdjurens mentalitet. Dessutom är det mycket viktigt att uppfödare har tillräcklig kunskap för att kunna informera valpköpare om hur man förebygger och även hanterar situationer då hunden uppvisar icke önskvärda beteenden, då dessa kan bli bestående om hunden behandlas fel.

Nuläge

Från år 1997 och fram till april 2011 fanns 189 stycken genomförda MH (MH= Mentalbeskrivning) på bearded collie.

Nedan visas egenskapsvärden från samtliga beskrivna hundar.

| Beskrivning | Medel |
|--------------------|-------|
| Nyfikenhet/Orädsla | 2,9 |
| Aggressivitet | 1,5 |
| Socialitet | 3,6 |
| Jaktintresse | 1,9 |
| Lekfullhet | 2,9 |

Historia vallanlagsprov

På senare år har ett intresse för vallning med bearded collie uppstått i Sverige. Rasklubben har arbetat fram ett anlagsprov för vallning och sedan år 2000 anordnas ett årligt mästerskap i fårvallning. Genom anlagsproven har det konstaterats att många av dagens bearded collie har kvar vallningsinstinkten, trots att detta inte har varit något som varit prioriterat i avelsarbetet under modern tid. Fram till oktober år 2005 har drygt 140 bearded collies genomfört godkänt vallanlagsprov.

Nuläge

Den 1 januari 2007 blev vallanlagstest (VA) registrerade av SKK.

Totalt har nu 324 bearded collie klarat SBC:s och SVAK:s vallanlagsprov.

Vallanlagsprovbestämmelser för bearded collie

Fastställda av SKK att gälla fr.o.m. 2007-01-01

Bedömaren skall inte ge hunden några särskilda röstkommandon utan bara mjukt beröm eller missnöjessignaler och till sist en 'stanna'-signal. Hundens ägare skall förhålla sig passiv och helt avstå från alla former av kommandon eller utrop. Det är hundens instinktiva anlag som söks med provet, inte eventuellt tilltränad lydnad. Målet är att locka fram det som finns i de hundar som provas, med bibehållen god djurhantering.

Föremål för bedömning

a. Intressenivån börjar bedömas omedelbart, redan utanför fållan, på hundens sätt att närma sig djuren. Hundens fokusering på djuren skall bedömas, inte dess teknik eller fart. Hundar som trots uppmuntran inte visar något intresse alls skall bedömas 0, avbryta och rekommenderas för omprov. Hundar som aldrig släpper fåren med blicken skall bedömas med 5.

b. Naturlig förmåga testas genom att testledaren/föraren t.ex. positionerar sig för att vända hunden genom blockering, promenerar i åttor, vänder rakt igenom osv. för att se hur hunden balanserar och reagerar på flockens rörelse och andra outtalade signaler. Hunden behöver inte balansera till föraren – det är den naturliga förmågan att 'kontrollera' en flock som skall bedömas. En hund som inte verkar ha någon kontroll alls över djuren får 0 och den som lugn och samlad har full kontroll hela tiden får 5 poäng.

c. Mental uthållighet är ett test på hundens "mentala ork" - klarar den att jobba hela testet utan att lägga av eller visar den snabbt tecken på att tröttna. En hund som klarar hela testet utan att visa några tendenser till att vilja avbryta och inte är helt slutkörd efter femton minuter måste betraktas som exceptionellt uthållig och bör bedömas med 5 poäng. Orkar hunden jobba koncentrerat i 5 minuter värderas det med minst 3.

d. Samarbetsvilja/styrbarhet testas med t.ex. ett 'stanna' eller 'ligg'-kommando, eller inkallning, för att kort avbryta vallningen och sedan fortsätta. Andra exempel kan vara hundens sätt att reagera när bedömaren försöker få ut avståndet eller vända hunden, t.ex. genom positionering eller blockering. En vändbar hund med hög intressepoäng som klarar (om än motvilligt) att lämna fållan okopplad på kommando kan t.ex. inte få lägre än 3. Detta momentet skall inte räknas med i snittpoängen, eftersom skalan går från 0:extremt hård till 5:extremt förarvek. En 4:a gäller alltså en hund som är ganska förarvek, men inte så att det stör arbetet, och en 1:a en hund som är hård, men styrbar. Vilken av dessa två som blir den bästa vallhunden är upp till föraren och dennes personliga preferenser.

Vallanlag bedöms den hund besitta som har mellan 3 och 5 på alla punkter utom Samarbetsvilja/styrbarhet', där poängen bara skall fungera som en vägledare åt föraren. Hundar som får 0 eller 5 på momentet bör dock få en särskild kommentar, eftersom de sannolikt blir tämligen svårtränade.

Avbrytande av provning

Om hunden utför helt otillfredsställande arbete äger domaren rätt att avbryta provningen. Fel som berättigar domaren att avbryta hundens vidare deltagande i provet är:

- a. helt otillfredsställande vallningsbeteende
- b. hunden helt ur hand
- c. stark rädsla
- d. svårkontrollerad upphetsning Vallanlagsprovbestämm

RASANPASSAD AVELSSRATEGI

Mål: Att bevara det rastypiska temperamentet.
Att bevara vallningsinstinkten inom rasen.

Målet är att beardedcollien skall vara mentalt rastypisk: vaken, livlig, aktiv och ha gott självförtroende samt vara en mentalt stabil och intelligent vallhund, utan några tecken på nervositet eller aggresivitet

Metod: Arbeta för ökad kunskap och ökat intresse kring hundars mentalitet bland uppfödare, hundägare och presumtiva valpköpare genom medlemskonferenser, distriktsträffar, föreläsningar och kurser, kontinuerlig information om mentalitet via SBC:s samtliga informationskanaler.
Uppmuntra ägare till att vara aktiva med sina hundar inom flera olika grenar genom att fortsätta arbetet med allround bearded collie.

Verka för att medlemmarna får prova på olika grenar då man genomför distriktsträffar.

Verka för och uppmuntra att fler genomför MH.
En rasprofil tas fram när tillräckligt många bearded collie har beskrivits.
Verka för att fler bearded collie anlagstestas avseende vallningsegenskaper.

Exteriör och funktion

Bearded collien är en lång, smidig och ytterst välbyggd hund. Ju sundare desto vackrare gäller i högsta grad för en bearded collie! Hundens ursprung, utseende och funktion går hand i hand.

Den ska röra sig med ett långt vägvinnande steg. Huvudet sänks i rörelse på typiskt vallhundsmanér. Den ska inte vara tung och grov men inte heller finlemmad och alltför elegant. Till följd av sitt välvinklade framställ har den ett markerat förbröst. Den välformade långa bröstkorgen ger stöd åt armbågarna och ger hunden stadga. Det välställda korset och det starka välvinklade bakstället ger det nödvändiga påskjutet. Svansen bärs glatt men aldrig böjd in över rygglinjen. Huvudet är mycket viktigt för typen. Skallen är kvadratisk och flat, stopet markerat, nosen lika lång som skallen och välutfylld. Uttrycket ska vara intelligent och forskande. Pälsen ska bestå av underull och strävt täckhår. En korrekt päls är smutsavstötande och ska skydda mot kyla och väta. Den ska inte vara så riklig att den döljer hundens linjer.

Att proportionerna är de rätta är av största vikt för rastypen. Det ska inte vara lågställda hundar. Inte heller ska det vara högställda, korta hundar. Typen måste präntas in bland såväl domare som uppfödare. Bearded collien ger ett långt intryck. Intrycket förstärks av pälsen.

Proportionerna ska vara 4:5. Många fullpältsade hundar kan upplevas som längre än så, men få hundar visar sig vid mätning vara för långa. Det är dock viktigt att längden sitter i bröstkorgen och inte i en alltför lång länd. Vi bör se upp med för korta bröstkorgar.

Det långa flytande steget hos en välkonstruerad bearded collie är en fröjd för ögat. Tyvärr ser man ofta hundar med korta trippiga steg. Detta är en följd av de knappt vinklade framställ som är så vanliga idag. Framskjutna raka skuldror förekommer liksom korta överarmar. Den så önskvärda väl tillbakalagda skuldran ger dessutom den korrekta vackra halslinjen både när hunden står och när den sänker huvudet i trav. Fronter med fattiga förbröst och grunda bröstkorgar är också mycket vanliga och är absolut inte önskvärd. Därmed inte sagt att vi ska ha pampiga förbröst och djupa tunnformade bröstkorgar. Lagom är bäst. Hunden skall stå med parallella framben. Även i rörelse måste stabilitet finnas.

Bakstället ska vara välvinklat och stabilt, dock inte övervinklat. Hundar med övervinklade bakställ och sämre vinklade framställ får en felaktig sluttande överlinje. Det ska vara en välbalanserad hund med plan stark rygg. Det förekommer branta kors och även kors som är alltför plana, bägge varianterna motverkar de önskvärda flytande rörelserna.

Det finns många olika huvudtyper på våra hundar. Långa smala nosar, knappt markerade stop och långa smala skallar förstör det speciella uttrycket. Andra varianter är toppiga beniga huvuden och alltför korta tunna nosar. Tunna och trånga käkar förekommer också. Vi bör slå vakt om det typiska huvudet och uttrycket. Påpekas bör att inte heller beträffande huvudet är det ju kraftigare desto bättre. Naturligtvis vill vi ha en väl synlig könsprägel.

Under 2005 och 2006 genomförs mätning av mankhöjd på samtliga hundar, förutom valpar, på samtliga officiella utställningar. Utvärderingen av mätresultaten får utvisa om särskild avelsstrategi avseende storleken måste tas fram. Rasstandarderna anger idealmankhöjd 53-56 cm för hanar och 51-53 cm för tikar. *”Storleken ska inte vara avgörande om hunden för övrigt är av god kvalitet och har goda proportioner, men överdrivna avvikelser från ovan nämnda storlekar ska inte uppmuntras.”*

Under 2005 och 2006 genomfördes en mätning av mankhöjden på alla vuxna bearded collies på 56 officiella utställningar (registrerade hos SKK). Vid ytterligare 10 utställningar är mätresultaten endast införda på kritiklapparna. I sammanställningen har alla mätresultat inkluderats.

Totalt ingår 428 bearded collies (177 hanar och 251 tikar). Varje hund är mätt mellan 1 och 35 gånger, majoriteten 1-3 gånger.

Mätresultaten skiljer sig åt på individnivå, d.v.s. det är vanligt att mätresultatet skiljer sig åt för den enskilda hunden mellan olika utställningar.

Åttiotvå procent av hanhundarnas genomsnittliga mätresultat ligger inom rasstandarderna. Endast tre procent avviker mer än en cm från standarderna, de flesta avviker uppåt. Av tikarna är sextioen procent i genomsnitt mätta till att ligga inom rasstandarderna. Knappt tio procent avviker mer än en cm från standarderna, de flesta av dessa tikar är i genomsnitt lägre än 50 cm.

RASANPASSAD AVELSSRATEGI

Mål: Att fortsätta föda upp exteriört fullgoda hundar som samtidigt har det rätta rastypiska temperamentet och bibehålla den höga klass svenska bearded collie haft sen lång tid tillbaka.

Metod: Verka för att uppfödare är väl förtrogna med rasstandarderna och dess innebörd och ständigt strävar efter att förkovra sig och förbättra sitt avelsarbete.

Detta sker genom:

Tillgång till kritiker från samtliga officiella utställningar på SBC:s hemsida. Domare som dömt våra specialer ger sin kommentar i Skocken (klubbens medlemstidning).

Anordna trivsamma återkommande symposier och medlemsträffar, där rasens utveckling diskuteras, inhämta kunskap om rasens ursprung, funktion och praktisk anatomi.

Genom att presentera bra hundar i ringarna öka domarnas kunskap och intresse för vår ras. Stora krav ska ställas på bearded colliens anatomi. Pälsen får inte förvilliga våra domare. Det ska krävas mer av en vinnande bearded collie, som ju ofta är ett presumtivt avelsdjur, än att den är väl presenterad och välborstad.

Vara väl förberedda inför kommande domarkonferenser och på ett tydligt sätt förmedla vad vi anser är viktigt att ta hänsyn till vid bedömning av vår ras samt följa upp slutsatserna från föregående domarkonferens.

Bjuda in rasspecialister i syfte att utöka erfarenhetsutbytet.

Verka för att samarbetet mellan uppfödare både inom och utom Sverige utökas. Klubben bör uppmuntra anordnandet av prestigelösa inofficiella utställningar runtom i landet. Detta är ett utmärkt utbildningstillfälle då uppfödare får möjlighet att döma och känna på många hundar och dessutom ett utmärkt träningstillfälle för både hund och hundägare. Kanske hittas här ett intressant avelsdjur och kanske föds ett utställningsintresse hos hundägaren.

Avelspolicy

Specialklubben för bearded collie (SBC) har som övergripande ansvar att väcka intresse för och främja avel av mentalt och fysiskt sunda samt exteriört fullgoda och rastypiska individer.

Ärftlig variation är nödvändig för rasens möjlighet att fortleva. Därför skall aveln vara målinriktad, långsiktig och hållbar. Med hållbar menas att den inte leder till brister avseende hälsa, mentalitet och funktion eller tömmer rasen på genetiskt variation.

Avel och uppfödning skall ske i överensstämmelse med djurskyddslagstiftningen, Svenska kennelklubbens grundregler, konsumentköplagen samt rasspecifika hälsoprogram och den utifrån rasstandarderna utarbetade avelspolicyn som SBC arbetat fram.

För en fortsatt positiv utveckling har SBC utarbetat följande riktlinjer som stöd för avelsarbetet:

- Öka den genetiska variationen, minska inavelsgraden och öka den tillgängliga avelsbasen.**
- Avla med tanke på en god hälsa som möjliggör ett långt liv utan hälsostörningar.**
- Avla med tanke på rastypisk mentalitet.**
- Bibehålla funktionell exteriör och motverka ytterligheter genom att i avel välja individer som har god överensstämmelse med rasens standard.**
- Bibehålla den goda reproduktionsförmågan (genitalia, parning, dräktighet, valpning och omhändertagande av valpar).**
- Verka för att avelsdjur är vuxna och utvärderade i enlighet med SKK:s och SBC:s riktlinjer innan de används i avel.**

Uppföljning

Avelsrådet ska kontinuerligt rapportera om utvecklingen i rasen och hur målen i RAS uppfylls. Rapporteringen ska ske genom lämplig informationskanal. Vart 5:e år: SBC:s styrelse och avelsråd ska initiera en grundlig uppföljning och vid behov starta en revideringsprocess av RAS.

Till sist är det trots allt uppfödarens ansvar att fatta de riktiga besluten med hänsyn till genetisk variation, hälsa, mentalitet och exteriör.

Revidering av RAS (5 år)

Uppdatering av populationen från 1990 t.o.m.2010.

Nuläge population.

Ingen uppdatering av utnyttjad och tillgänglig avelsbas då detta ej har kunnats få fram utifrån våra tillgängliga uppgifter.

Istället tabell med ”tikar och hanar använda i avel” från 1990-2010

Tabell med färgfördelning från 1990-2010

Uppdatering av inavelsgrad från 1990 t.o.m.2010.

Nytt mål angående inavelsgrad.

Ändrat hur många valpar en hane får ha.

Uppdatering av HD-status för hundar födda 1990 t.o.m.2009.

Nytt är en tabell kompletterad med fördelning av grad av HD.

Nuläge HD.

Ny information gällande SLO (symmetrisk lupoid onychodystrofi) efter forskningsresultat från SLU.

Nytt: Att kartlägga förekomsten av SLO och Addisons sjukdom genom riktad hälsoenkät.

Få prov på sjuka hundar har kommit in till SLU trots uppmaningar.

Rekommendationer hur man går tillväga i avel gällande dessa sjukdomar.

Uppdaterat med hur många bearded collie som genomfört MH. Ny lista över egenskapsvärden utifrån beskrivna hundar.

Nuläge gällande vällanagsprov.

Infört vällanagsprovsbestämmelser.

Borttaget är ”Att minska rädslor och öka nyfikenheten bland bearded collie” då vi ej anser att detta är ett problem. Istället har vi som mål skrivit in vad som står i rasstandard.

Borttaget är: revidering eller ändring av ”unghundsbeskrivning” då vi anser att MH-beskrivningen skall användas.

Exteriör

Nytt: Information gällande exteriör genom kritiker finns från samtliga officiella utställningar på SBC:s hemsida och från domare som dömt specialer i vår medlemstidning.

Utvärdering av mätning av Bearded collie.

Uppfödarkonferenser ändras till medlemskonferenser så att fler kan få information.

Tilllägg om att ute i distriktsverksamheten verka för att medlemmarna får prova på olika grenar av aktivering av sina hundar.

RAS har gått igenom under en uppfödarkonferens 2-3 oktober 2010.

Den har förankrats vid styrelsemöte 31/10-10 och 23/1-11.

Nedtecknat och sammanställt av Gun Jansson

Sammankallande i Avels-Uppfödarsektionen